

האסור והמותר בעת כיבוש ארץ ישראל

ד"ר אבי וינרוט, עו"ד

לעילוי נשמות:

אבי מורי ח"יה משה אהרן ב"ר מרדכי אליעזר וינרוט ז"ל
נלב"ע בש"ק פרשת "וישב" - כ"י בכסלו תשע"א
אמו מרת, אצילת הנפש, ח"ה דריוזל וינרוט ע"ה (בת ר' אריה אפטרנוט ז"ל)
נלב"ע י" באדר תשע"ג
חמותי, ח"ה נעמא (נלי) שטרנטל (בת ר' מנחם הלוי שקף ז"ל)
ת.נ.צ.ב.ה

**דברים
פרק 1**

א וזאת המצוה החקקים והמשפטים אשר צוה יי אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה: **ב** למען תירא את יי אלהיך לשמור את כל חוקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוה אתה ובנה ובנה בנה כל ימי חייה ולמען יארכו ימיה: **ג** ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבו מאד כאשר דבר יי אלהי אבותיך לך ארץ ובת חלב חלבש: **ד** שמע ישראל יי אלהינו יי אלהיך את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: **ו** והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך: **ז** ושונתם לבניך ודברת בם בשבתה בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: **ח** וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך: **ט** וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: **י** והיה כי יביאך יי אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך ערים גדולות וטבת אשר לא בניית: **יא** ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וברית חצובים אשר לא חצבת כרמים ויתים אשר לא נטעת ואכלת ושבעת: **יב** השמר לך פו תשכח את יי אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: **יג** את יי אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשב: **יד** לא תלכו אחר אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם: **טו** כי אל קנא יי אלהיך בקרבך פו יחרה אף יי אלהיך בך והשמיד מעל פני האדמה: **טז** לא תנסו את יי אלהיכם כאשר נסיתם במסה: **יז** שמור תשמרון את מצות יי אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צוה: **יח** ועשית הישר והטוב בעיני יי למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטובה אשר נשבע יי לאבותיך: **יט** להדף את כל איביך מפניך כאשר דבר יי: **כ** כי ישאלך בנה מחר לאמר מה העדת והחקים והמשפטים אשר צוה יי אלהינו אתכם: **כא** ואמרת לבנה עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו יי ממצרים ביד חזקה: **כב** ויתן יי אותות ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו: **כג** ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו: **כד** ויצונו יי לעשות את כל החקים האלה לראה את יי אלהינו לטוב לנו כל הימים לחייתנו כהיום הזה: **כה** וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני יי אלהינו כאשר צונו:

5 ג'ק כן 164 - ב"מ - 1/1 מ-ק

ראשון לציון שמואל א פרק יד

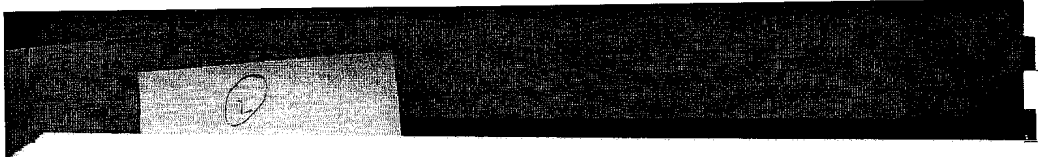
והואיל ואתא לידן ענין זה אביא ענין א' שנחלקו בו הרמב"ם והרמב"ן אף שלא נחלקו בפירוש והוא נוגע לעניינינו הקשה הרמב"ן למה איחר הקב"ה ציווי געוילי גויים עד פ' מדין ותיריך הוא ז"ל דבגיעוילי כלי סיחון ועוג לא נאסר להם כדאד"ל ובתנים מלאים כל טוב אפילו קדלי חזירי אבל מלחמת מדין אינה שלהם לזה הזהירם בגיעוילי גויים משמע מדבריו דבשאר גויים שאינם מז' עממין אין בהם היתר כלל כיון דמוקי לקרא דובתנים מלאים בשבעה עממין ומשמע נמי דבז' עממין אפי' שלא בשעת מלחמה דשכיח התיירא אפ"ה מותר. והרמב"ם כתב חלוצי צבא בשעת מלחמה מותר לאכול נבלות וטריפות ויין נסך וכתב הכ"מ דה"מ היכא דלא שכיח התיירא וכתב עוד וה"מ שיש לו צער מצד הרעב אפילו אין בו סכנה דאי יש לו סכנה מאי איריא חלוצי צבא אפילו שאר עלמא. יצא לנו מזה קולא וחומרא. קולא דאפי' בשאר מלחמות מותר לאכול נבלות וטריפות וחומרא דוקא בהיכא דלא שכיח התיירא אבל היכא דשכיח התיירא לא דוקא בשעת מלחמה אבל שלא בשעת מלחמה לא. וק"ל לסברת הרמב"ן כיון דאיכא לאוקומי קרא בשעת מלחמה מנ"ל להתייר אפילו שלא בשעת מלחמה ואפילו בדשכיח התיירא ואפילו את"ל שגזרת הכותב היכן מבור זה בפ"י בתורה ואפילו את"ל שמבורר הדבר במה שלא הזהיר ישראל בגיעוילי סיחון ועוג קושיא לאלקינו בשלמא הרמב"ם ז"ל טעמו ונימוקו עמו כיון שהם טרודים ועסוקים להציל עשווק מיד עושקו כל מידי דאתי לידיהו אכלי דהוי כפקוח נפש ולא הצריכם הכותב עד שיכנסו לשערי מות אלא קודם התייר להם כל האיסורים.

ועוד ק"ל לסברת הרמב"ן למה לא פ' להם הכותב חילוק שלל של סיחון ועוג כמו שפ' להם בחילוק שלל מדין ולזה י"ל דחילוק השלל חלק כחלק לכל ישראל ואין לכהנים וליום חלק בהם משא"כ שלל מדין שאינו משבעה עממין אלא כמציאה בעלמא נתחלק שללה על פי ה' שלא כסדר חילוק השלל אבל לקושיתינו הראשונה במקומה עומדת וצריכים אנו לתת טעם לתרץ קושית הרמב"ן לסברת הרמב"ם ז"ל למה הניח צווי געוילי גויים עד מדין לזה י"ל דלעולם במלחמת סיחון ועוג נצטוו ישראל על געוילי גויים ולא הזכרו והניח הכותב עד מלחמת מדין שבה הוצרך נמי להזהיר על הטומאה משום דבמלחמת סיחון ועוג [לא] הותר טומאה בצבור מפני שכל הצבור נטמאו וזה לס' הרמב"ם אבל לסברת הרמב"ן שקל בפלס וסבל לקושיתנו מלומר דהזהירו ישראל ולא נכתבו בתורה. והנה הכא בני ישראל סמכו אסברת הרמב"ם דבשעת מלחמה אפי' מלחמה שאינה של ז' עממין הותר להם נבלות וטריפות וכל האיסורים לזה אכלו על הדם וטעם שאול שאמר להם בגדתם סבר כסבר הרמב"ן דדוקא במלחמת ז' עממין הותר להם נבלות וטריפות ולא בשאר מלחמות. א"נ סבר שאול כסברת הרמב"ן ז"ל דאפי' בשאר מלחמות הותר להם איסור ה"מ היכא דלא שכיח התיירא אבל הכא כיון דשכיח התיירא לא. וק"ל קושיות עצומות שהנה שבועת שאול היתה עד הערב וישראל אכלו בעוד היום דהכי מוכח קרא היום ופי' רש"י מבע"י ומדברי שאול משמע שלא הקפיד אלא על הדם או על השחיטה כמו שדקדק ושחטתם בזה ודרז"ל בזה כאן מקום השחיטה. ד"א סכין בדק להם דמשמע דמעיקרא לא הוו קפדי אבדיקת סכין ולא היו יודעים מקום השחיטה והיו שוחטים ואוכלים באיסור ולזה הוא שהקפיד שאול אבל למה שעברו על השבועה לא הקפידו.

לזה יש להשיב ג' תירוצים חדא והוא שכתב הרמב"ם מי שנצטער על דבר ואכלו שדימה שהוא מותר מפני הצער הרי זה פטור ומהאי טעמא לא הקפיד שידע ודאי שמחמ' שהיו כל היום ברעב ובחזק המלחמה ודאי שיצטערו ביותר ומחמ' צערם אכלו. א"נ כיון דתלה להם טעמא ונקמתי מאויבי וכבר נקם אפי' עדיין לא הגיע הלילה יצאו מידי שבועה וזה קצת דוחק שודאי עדיין היו יכולים לעשות בהם מכת חרב והרג ואבדן. א"נ נ"ל דגם על חלול השבועה אמר להם בגדתם וזה יתבאר על מה שכתב הרמב"ם דאכל נבלות וטריפות אינה אכילה והנשבע שלא לאכול ואכלם פטור לזה באו ישראל והיו אוכלים נבלות וטריפות ממ"נ אם מחמת איסור כבר פירשנו לעיל דבשעת מלחמה מותר. א"נ אמרו מוטב שיעברו עביר' אחת ואל יעברו שתי עבירות עביר' אחת

אכילת נבלות וטריפות שנית עבירת שבועה ומאמר המלך ושאול לא קבל מהם זה אם למה שאמרנו דנבלות וטריפות הותרו בנשבע שלא לאכול מפני שאינה אכילה לא קבל זה מהם שאול ואמר להם בגדתם דלא דמי מה שכתב הרמב"ם לענין זה דזיל בתר טעמא דהאוכל נבלות וטריפות אינה אכילה כתב הר"ן מצד דבלאו הכי אסור ולא נשבע אלא לאסור דבר המותר וכה"ג לדידהו דסברי דבשעת מלחמה הותרו נבלות וטריפות א"כ ל"ש משאר מאכלות לז"א בגדתם ואם מה שפירשו דכונתם היא מוטב שיעברו עבירה א' ולא יעברו ב' עבירות נראה דסובר שאול דאכילת נבלות וטריפות שמה אכילה וא"כ בזה שאכלו נבלות וטריפות אדרבה הוסיפו על חטאתם פשע כיון שסב' שאול דלא כהרמב"ם אלא כהרא"ש שפסק אכילת נבלות וטריפות שמה אכילה ואת"ל שסובר כהרמב"ם עכ"פ בגידה איכא שאכלו נבלות וטריפות ובזה יותרו כל הספיקות שבכתובים על נכון:

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

דברים ו ואתחנן

נט

אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב לְתֶת
 י"א לְךָ עָרִים גְּדֹלֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא-בְנֵייתָ: וְכָתִים מְלֵאִים כָּל-טוֹב אֲשֶׁר לֹא-
 מְלֵאתָ וּבְרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא-חֲצַבְתָּ פְרָמִים וְיִתִּים אֲשֶׁר לֹא-נִטְעַתָּ
 י"ב וְאֶכְלֶת וְשִׁבְעַת: הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךְ מֵאֶרֶץ
 כְּנָעַן: פְּרִמִּין וְיִתִּיךְ דָּלָא וְצִבְעָא, וְחִיכּוּל וְחִשְׁבָּע: י"ב. אֶסְתְּמֵר לְךָ, דְלֵמָא תַּחְשֵׁי יָת דְחֵלְתָא וְיָת, דְאַפְקֵי, דְמֵאַרְעָא

רמב"ן הטובה יזכור ימי עינו ומרודי⁴⁹ שהיה עבד במצרים ולא ישכח את ה' שהוציאנו מן העבדות והיא לטובה הזאת, אבל יזכור חסדיו תמיד ויירא אותו ויעבוד לפניו כעבד לאדוניו. ועל דעת רבותינו⁵⁰ ירמוו עור כי הטוב ההוא אשר ימצא בבתיים המלאים מותר, אפילו היו שם דברים הנאסרים בחורה כגון קרלי דחזירי, או כרמים נטועים כלאים, או ערלה⁵¹ ואפילו בכורות יתכן שהיה בחציבתן דבר אסור כביח אשר בהן, או חזירי הכורות דרך מליצה להזכיר ברכות הטובה⁵² והשליש אותם ככל הנמצא בארץ במותר ובאסור. והנה הותרו להן כל האיסורים וזלתי איסור עבודה זרה כמו שיבאר עוד: לא תחמור כספי הוהב עליהם ולקחת לך וגו' (להלן ז כה), ולכן יזכיר כאן בפרשה שאחרי כן מוכחותיהם תתוצו (שם ה), לאבד ע"ז ומשמשיה, ושאר כל הנמצא בארץ מותר. והיה היתיר הודו עז שאכלו שלל אויביהם⁵³. ויש אומרים בשבע כתב בהלכות מלכים ומלחמותיהם⁵⁴: "חלוצי צבא משיכנסו בכבול וצוים וישבו מהם מותר להם לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו אם רעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלים אולי האסורים, וכן שותה יין נסך, ומפי השמועה למדו: ובתיים מלאים כל טוב, ערפי חזיריים וכיוצא בהן". ואין זה נכון, שלא כשכיל פיקוח נפש או רצבון בלבד הותר בשעת מלחמה, אלא לאחר שכבשו הערים הגדולות והטובות וישבו בהן ההיר להם שלל אויביהם, ולא ככל חלוצי צבא אלא בארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו, כמו שמפורש בענין. וכן יין נסך שהזכיר אינו אמת, שככל איסורי ע"ז היא עצמה ומשמשיה ותקדושת שלה הכל אסור, שנאמר שקץ חשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא (להלן ז כו). ואם לא נתחנן הרב אלא להתיר סתם יינן במלחמה, וכי למה הוצרכנו לדבר זה, איסורי תורה הותרו, גזרות של דבריהם יהיו אסורות⁵⁵.

נכנס בו תחלה, היינו מימין דכי עקר איניש כרעיה דימינא חזקוני עקר בושישא. ובשעריך, דומיא דביתך, מה⁶² ביתך מקום כבוד אף כל מקום כבוד, פרט לבית לולית ורפת ובית התבן, וכיוצא בהם.
 (י"ב) מבית עבדים, פרש"י: ממקום שהייתם שם עבדים. ואם תאמר הרי בפרשת יתרו גבי מבית עבדים (שמות כ ב), פירש רש"י: ולא עבדים לעבדים, אלא יש לומר דהכי קאמר התם: או אינו אלא מבית עבדים, שהייתם עבדים לעבדים, כלומר לא הייתם עבדים לפרעה רק לעבדיו בלבד, תלמוד לומר: ויפדך מבית עבדים מיד פרעה (להלן ז ח). אמור מעתה עבדים למלך היו ולא עבדים לעבדים, ואעפ"כ הוציא אתכם מתחת ידו.
 65 ספרי לו.

י"ב) אשר לא בניית ובתיים מלאים כל טוב אשר לא מלאה, טפורנו שתשיג עושר כלי עמל. השמר לך פן תשכח, כי עושר קנוי כזה האופן, גורם כרוב, המגשך אתו התאוות, ובהן ישכח האדם את עושרו.

49 ע"פ איכה א' 50 חלוקין ז' א. 51 ע"י כלאים ריש פ"ה, ותוס' ויש שקלים ריש פ"ה וזל כלאים. 52 ע"י דהיב כ"י, שחציבת הכרות היא סימן לרבינו נובה. 53 אף לאחז שבע שבכשו, שהיה וותר להם שלל כנענים שלא להפסיד מהם כל טוב. 54 ו' דעת רש"י בחולין (ז' א) דאיתא שם: בעי רבי ירמיה איכר שבר חזירה שהגויט ישראל עתון לארץ מהו, איתא, אילימא שבכשו שבכשו השתא דבר טמא אישתרי להו ויתכח ובתיים מלאים כל טוב, ואיך יודעה כו אבא אמר רב כתיב דחזירי, בשר נחירה מיבעי, אלא לאתו טבאן, ופירש רש"י: לאור טבאן, דהיינו שבכשו שחלקו דלא שרא להו דחמנא טומאה אלא בשעת שלל דבתיים ואכלת את שלל אויביך. 55 רבנן ה"ל מלכים פ"ה ה"א. 56 ובאר שמה (נ' מלכים) רבני כשישת הרבנים שתקדושת עבדים, איניש שהם ביהרז ואל יעבדו, מרוב הרבנים לנפול אשה בניהיה שום כן קנאן מרעין בו והוא גברו גילוי עריות שיהיה ואל יעבד ואפילו הנו הותר, כן באן למשיכס הותר, ולכן אמר וכרות העובדים מלאים יין נסך, ודעתם דבר טוב ליישב דעת הרבנים, שאין כוונתו שישק ממש לעבודה זרה שהוא הקדושת ואסור בהנאה, אלא ששכבו לעבודה זרה ופן הותרה אסור באכילה לומר בשעת מלחמה מותר, והוא נכלל במקרא ובכרות העובדים וגו', והיו נעלים לשכשו לעבודה זרה.

1. כוונתו לא רבן שמן גמורו ולא נסך בלבד.
 2. כוונתו נסך המלחמה איננו ולא גמורו צבא ולא מלחמה יין נסך.
 3. כוונתו נסך גמורו של המלחמה.

מנחת חינוך מצוה תקכז

אמו **תוספת** דאפשר דד"ז הוא בכיבוש חדש שהי' אז בימי יהושע אבל בארצנו שישבו בה ישראל ובאו גוים ולקחו מידם וחזרו ישראל ולקחו מהם אפשר אינם בד"ז. ונ"מ דהנה בימי גלות בבל מבואר בר"מ פ"א דתרומות ובה' בית הבחירה דבטל הכיבוש הראשון ע"כ בטלה קדושת הארץ ובימי עזרא עלו ולא קדשו כל הארץ דהרבה כבשו עולי מצרים ולא עולי בבל. והנה קדושה השנייה לא בטלה כלל כידוע א"כ לע"ל כשיכבוש הארץ ב"ב אותם עיירות שהם קדושות א"כ לא הוי כיבוש חדש ואינו נוהג ד"ז אך באותן עיירות שאינן קדושות דבטלה הכיבוש הראשון והו"ל ככיבוש חדש או קיני קניזי וקדמוני דהו"ל כיבוש חדש נוהג ד"ז וצ"ע ובאתי רק לעורר.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

אם מפני טעמי' נין ארצין מוציא לוי' מן ארץ נין בטובל מטע' .
 ארצין - מוציא ארץ נין מטע' .

מנחת חינוך מצוה תקכז

ונ"ל מצד הסברה הא דאשתרי לחלוצי צבא לכל מר כדאית ליה הר"מ והרמב"ן מ"מ נראה היינו דברים שאסורים רק לישראל כמו קדלי דחזירי וכדומה אבל דבר שאסור לב"נ ג"כ כגון אמ"ה ובשר מהחי אסור לחלוצי צבא כיון דאסור אף לב"נ לא מסתברא דיהיה מותר להם מאי דאסור לכל באי עולם כ"נ מצד הסברה ובאתי רק לעורר ויש לפלפל בזה ואכ"מ. ולדעתי הוא סברא נכונה בס"ד.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

כוננת חינוך מצוה תקכז - זאלה ישה זאלה.
 סק מי-ני סק אללה אל, וכו' שמינו סק אכן ני זלמן "זנמן באלה"
 זאלה באלה זכאז.
 סק און זמינען - זלמן סל אלון זן זמון.

עוד הנמרה חלימה בשבע שבטו השאח דבר עמא אישתי ורי גבר נחריה מנשיל, ואחיי במהמרה חתן שליחתי רק בשל עמיים, מה חרש הרמנים סק חלוני נח מוחרי וקן ששה רענים וכל המלחמה יחורו משום של דברה חרש אלל כנגד יבתי, ונחמה לפי החיות הזה, ממילא יש חרש מכל מה שיהי סובר בהויא, ובין הוא שק חלוני נח מוחרים וכל המלחמה יחורו ודוק היטב.

וראיתי להשיג צבא חרש המרות על מה שכתב המיימי במלחמה תקיפו הליך צבא שהסתפק שהשטר שריו הוא רק כביטוס חרש שרי צימו יהושע, אבל בלחלו ששצט צבא וצאו עמיים ולקחו מלחמו וחורו ישראל ולקחו מהם השטר שלמו דיון זה, וימי בקדושה ראשונה כרי פעלה וימיו נזרח על ולא קדשו כל הארץ והרבה כרטים כצטו עולי תורה ולא כצטו עולי צבא, וקדושה כשני לא כעלה, ואיך נעמוד נחח לחון עירומם של קדשם נזרח וביטוס הראשון צבא, איך עשוי כביטוס חרש הוא ורוב צבא דין הוא שיהיה במלחמת אבירות, אבל בארון עירומם שבו קדושתו שוד מימי עזרא אין זה כביטוס חרש ואין צבא דין הוא שיש, ובהם שלא מה שממשע שמסתפק אפינו בשעת הרמנים, ונדלוו להרמנים שכל המלחמה חתרי, און כרי צבא הם צבלה הכיטוס הקודם און לא כעלה, סוף סוף עשוי מלחמה הוא שהחורר לכבוש ורלי שיש הדיבור הזה, ולעת הרמנים השטר ההסתפק אלל דלתם ההרמנים צורו כמו שכתבתי.

עוד כתב שם המיימי, ויכל מנד הסכרה לא להשפתי לחלוני נח לל מר גדלות לי להרמנים ולהרמנים, היינו דברים האמורים רק ישראל כמו חלוני וחזיון ומדוע אלל דבר שאסור לגבי נח נייכ בעו חרש מן הכי חרש לחלוני נחח כיון דאסור לגבי לא מסתברא דריה מוחרי נחח מתי דאסור לל צאו עולם כרי מסתברא עיילי וחיוני חרש שום חוקם בסכרה לא ומתפלל אני מה רחם על ככה למר כן, והרמנים שהוא ממהם חח זה לאח דישת חרש, וסא חררה חפילו חשה חיש שגם לגבי אסורה משום ודק בחשמו ונח חשמה חבירו, ופשוט שלא כחידוש וחיוני לייכח נפסי.

ובהא שהשירי חנן נבייה שם מקשה מהא דליחא בכחוח דכיה דתי עינש שבטשו נחחיו צבלה, ומדוע נחחיו וכל אפינו דבר עמא אישתי וכשיי צבא, וישי מה שכתב שריא משום דירבה הרי להם החבוקיים וישי נחחיו של דירבו ולא חורר להם, חלל שדיון קבא הלא היסור של הגמרה שאף של דירבו חורר, ונחח שאף חלל היסור עבד, מימי מחוייבין להפריש משום דין מתנת כהונה, ואין חרש החזיה נכסן קשירה עם המתן הכרשה להחיר מעבד, וממון שבטו לגבי וזה לא הוה, וכוה הפירוש בכחוחה המיל נחחיו צבלה, וראיתי חמיש שקדמי צבא הכשיש בחולון שם, ובישי שביחתי לדברי.

ובהא שהרמנים שם בחומש משני על הרמנים שכתב שגם שמה יין נכר, והוא כתב שגם על עיי ומשפטי ותקייחתי הכל חרש שיר שחמיר שקן וגי כי חרש הוא, כצטו הכורה כסחם ייב, ואף שזיר רק אישיר מודקן, מיית כל דחיקון רבנן שנין דהורייחא הוא, חס רי חרש חלייל של חורר חסור נחחיו נחח, נח אישורי חלוני דרבנן חסורין, וחלוני כן למה עוד, דרבה שמת הרמנים כשיי מהל עיי רייב שגל עיי ומשפטי ותקייחתי חסורות מלא ודקן בידך מחויב ולא חביא חושב חל ציחק, ויין וכך ככלל כמנהר בחנן המתות ליי כיה, ובמתן קליד מיה יין נכר בלא מיוחד חרש חלל ונחחיו ואלל ישנו יין נכריס, וישי כספר המלחמה שכתב הרמנים, כרי שרמנים סובר שיש נחו מיוחד ציין נכר, ולכן דיוני ויין נכר שכתב בהלכות מלחמות אסורות כפייה חלוני מלחמת אסורות, משום שהאיסור הוא הוא מאיסורי חסריה, מה שאין כן כל הקייבות שיש ביאר בהלכות עיי, שהאיסור הוא מקרא ולא ידבק ולא חביא חושב שאין זה מאיסורי חסריה, וציין נכר ילקח שלל מעטת תקייבות שיש וגם משום חלוני מיוחד עיין בהרמנים שכתב שם, וזה מה שכתב שכללי נחח שמה יין נכר, כיוונו שאין עליו נחו המיוחד משום מלחמת אסורות, אלל כן עליו אישורי משום עיי חלוני ולא ידבק ולא חביא חושב וינקב רק עפמיים ודוק היטב.

עוד כנא שם חח הרמנים מה שכתב שהחיר הוא הוא עד שחלו של חוייבוס, ויש חומרים שבע שבע וכן נחח משיק בחולון וישי כתב המיימי שחריס חומרים און חחתי יודעיס כהשטר להרמנים צבא המלחמות והרמנים למחר נחח מלחמה איי ולא ישרי כרי כביטוס והסתברא בסכרה הראשונה דמי שום של מוחרים סס עייל חתייה, וירחם פשוט עלותם הרמנים שהחיר הוא צבא המלחמה, ולא דברה חרש אלל כנגד יבתי און מקום נספק שריי מוחרים יותר ממון המלחמה, ואין זמן קבוע לה, וחס נחשך שוד המלחמה ואם כבר כצטו ואין שום מלחמה עוד אסורים, ומה שרמנים כתב שכנגדו צבול עמיים ויכבוש וישנו חסן, הכורה חס כובשים עיי נחח שם אלל עוד המלחמה נמשכת עיי צבאית, וכן איי ציורי כיווש יוכבש נמשך שבע עינש הכיווש כרי מוחרים חלוני שבע עינש, ואין שום כעס להחור יותר מזה כל זמן שיש עוד שלל החוייבים, והרמנים שכתב עד שאכנו של חוייבוס, נשוחו חכב כן שהחיר הוא רק כביטוס איי וחיוני זמן של היסור, שהחורה חמרה צרכה ונחח מלאים כל טוב אשר לא מלח, צבא סובר הרמנים עיני שיש שלל חוייבוס הוא צבול הצרכה, ומחירים לחולל, ואפינו חתרי שבע עינש שבע, ואין רחי מהמורה בחולון שמוחרי חסרי שם שבע עינש שבע, שרדלי לפי הסייד שמוחרי חסרי שכלל וידבר ולא ודקא חמה שבע, ודאי שהחיר הוא רק כל זמן המלחמה ולא יותר, וזה הי שבע עינש, אלל חתרי ששאר לפי חרור חשו שיק צבול של עמיים סובר הרמנים שער שיש שלל החוייבים מוחרי, ויש חומרים סוגיים ממשמעי סוגיי שם בחולון השמש שאף להמסקנה הוא רק שבע עינש שבע שהוא זמן המלחמה, אלל רחי צורר חין חלן, עיני מה שכתב שאין חלוח וידעיס כשיעור, אינו יודע מה יש לעשת, לריכז רק לודע אם המלחמה עוד נמשך או שהוא נגמרה, ויי שם זמן חררה שבע עינש כן היה הדבר נמשכה המלחמה שבע עינש, וכל מלחמה לפי מה שהיא נמשכה חח שפוט.

פיט דיי וכן חייב על חרש מן הכי, ועל גבר מן הכי בכל שהוא, שלא נחח השיעורין חלל ישראל בלד, ועוהר הוא דרם מן הכי עייל, כיה ככה כשהדיון דיעס אי פלגי חקמי רייה כן גמלייל, עייה כן גמלייל סובר שגם נחח חרש חף על דם מן הכי, וחמה שם הגמיי מייע רייה כן גמלייל קרי נחחיו שריס לא חללל דמו כעשו לא חללל, ורבנן סבוח איי חסור לריה כן גמלייל דולק לב מקרא, ולרבנן שריסי לחיר פלויס, וכמו שמפרש שם בגמ' כצטו כי דמו מן שדמו חלוק מבשרו ילחו שריסי שאין דמוס חלוק מבשרי, ממילא אין כן זה מוחיר על דם מן הכי, ומכאן מה שאין דרם מן הכי חסור

שיטת הרמב"ם

ההיתר של מאכלות אסורות בשעת מלחמה הוא בגדר של **דחיה**

1. לכן זה היתר רק כשרעב, ורק כשאין אוכל אחר.
2. דחיה – הוא היתר הנובע ממצב מלחמה. לכן, ההיתר רק בזמן מלחמה ולא אח"כ.
3. בהיתר של דחיה הנובע ממצב מלחמה – אין נפק"מ על מה המלחמה וגם כשלא לוחם על כיבוש ארץ ישראל – יש היתר.
4. בהיתר של דחיה הנובע ממצב מלחמה – אין נפק"מ מה סוג האיסור שהותר ולכן ההיתר חל לא רק על מאכלות אסורות אלא גם על יין נסך
5. מהאי טעמא גם מה שאסור לבן נח מותר בעת מלחמה

שיטת הרמב"ן

ההיתר של מאכלות אסורות בשעת מלחמה הוא בגדר של **הותרה**

1. לכן זה היתר גם כשאינו רעב, ורק כשיש אוכל אחר.
2. הותרה – הוא היתר מוחלט החל גם לאחר שנפסקה המלחמה ולא אח"כ.
3. ההיתר הזה נאמר רק כתוצאה מן המצווה של כיבוש ארץ ישראל, שכולל דין של "ואכלתם את שלל אויבכם" אבל כשלא לוחם על כיבוש ארץ ישראל – אין היתר.
4. ההיתר הזה נאמר רק על מאכלות אסורות ולכן לא הוחל על יין נסך שהוא איסור הנאה ואסור משום עבודה זרה
5. ההיתר הוגבל לדברים האסורים לישראל אבל מה שאסור לך לבן נח לא יתכן שיותר, כי לבן נח אין היתר של האיסור בזמן כיבוש של ארץ ישראל.

מגיד משנה

מז ואם אין אחד מהם יכול לעשותה לכו וכו'... קחט מקנה (סס טהמניט ז"ל): דלגל

מגיד משנה

זו חרף גומא וכו'... חרף גומא וכו'... חרף גומא וכו'...

זו כל המקלקלין פבורים ביצד רחי דהשבל בהבירו וכו'... חרף גומא וכו'...

מקצתה כגון שעקר זה החפץ מרשות זו והגויה השני ברשות אחרת...

פ"ב א דחיה היא שבת אצל סבת נפשות וכו'... חרף גומא וכו'...

הרי שחבל ובהבירו או כבהמת דרך השתתה וכן אם קרע בגדים או שיפץ או שבר כלים...

א דחיה: יצא שבת אצל סבת נפשות כשאר כל המצות... חרף גומא וכו'...

לחם משנה... חרף גומא וכו'...

די ונדרול ישראל ותכניהם... חרף גומא וכו'...

א קורט ס' ע"י ש"מ ע"מ ל"חן סס: ב קורט וסמ"ג: ג קורט ע"מ ס' ע"י ל"חן סס: ד קורט ע"מ ס' ע"י ל"חן סס: חרף גומא וכו'...

זהו חרף גומא וכו'... חרף גומא וכו'...

מגדל עז... חרף גומא וכו'...

הנהגות מייטונות... חרף גומא וכו'...

זו כל המקלקלין עד הר יז פפור... חרף גומא וכו'...

פרוש

סס

ספרות
הדפוס

עין שמע
ג' ע"א

מכאן דהו"ל כח א"ה דהו"ל כח
המקרא

מו

אבל דהו"ל גי' ונ"ט וזו"ל ג"ז
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח

פרק רביעי יומא

אבל דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח

אבל מהו גי' ונ"ט וזו"ל ג' כח
גי' כח א"ה דהו"ל כח א"ה דהו"ל כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח

אבל דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח

תוספות

חכם חסיד ע"ג: ור"א כח א"ה דהו"ל כח א"ה דהו"ל כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח

רבינו

רבינו דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח

אבל דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח
הוא דהו"ל ג' ונ"ט וזו"ל ג' כח

**** לשומר על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן****

נתן לה פקדון בעל מנהל
 פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

פקדון - פקדון
 פקדון - פקדון

לעומת זאת, כאשר המוהל כבר סילק ידו מן המילה - הרי שאין זה עוד "מצב של היתר", שהרי כבר הסתיימה המצווה, ומעתה בפנינו טיפול בילד מהול. ביחס לילד כזה אין היתר לטפל בו תוך חילול שבת כיוון שלא עסקין במילה עצמה אלא בהידור מצווה גרידא שאינו דוחה שבת, בדומה לכך לגבי פיקוח נפש בשבת. עת שבפנינו חולה מטוכן ועסקין במצוות "וחי בהם", הרי שזהו "מצב של היתר" ועלינו לעשות את המצווה על כל הקפה ובכל פרטיה ודקדוקיה והידוריה. על כן, כל פרט שהיינו עושים ביום חול הינו חלק ממכלול הטיפול בחולה המטוכן הכלול במצוות "וחי בהם" והותר לעשותו בשבת. היתר זה כולל מעשים שאין במניעתם כדי להוות פיקוח נפש, שכן גם אם אין הם "מעכבים" את הצלת הנפש, הרי שיש לדאוגם לכל הפחות כ"הידור מצווה". על כן, גם אם בפרט זה או אחר אין כשלעצמו כדי להציל את חיי החולה, מותר לעשות עבורו את פעולת ההצלה כמכלול - כדרך שהיתה נעשית ביום חול, וזאת כל עוד שלא יצא מגדר מצבו המטוכני.⁸³

תמיהות חמורות. כפי שהמנהיג הרב אשר וייס במאמרו "חולה שיש בו סכנה אם מותר לחלל שבת יותר מההכרח להצלתו" (בשבילי הרפואה ח' עמ' כ"ט):
 "אף אם שבת התורה אצל פיקוח נפש, נראה פשוט שרק אצל פיקוח נפש התורה - ולא אצל החולה. ואם כצרכים אלו אין כאן פיקוח נפש כלל אין הותרו בשבת? ואיך למרות זאת מרדו בהם". כיוון שאין מעשים אלו מוסיפים שנות חיים כללי.
 ועוד מניין לנו לחלק בין שבת יום הכיפורים, לומר כי ביחס לשבת הדין הוא "הותרה" וביום הכיפורים הדין הוא "דחיה"? אכן, הרא"ש מונח פרק יום הכיפורים בסיומן י"ד כתב לחלק בין שבת למאכלת אסורות, שבהם הדין הוא רק "דחיה" ולכן עדיף לשחוט עובר חולה שיש בו סכנה, מאשר לאכול נבלות. שהרי שבת התורה למיור אצל פיקוח נפש ואין בשחיטה איסור כלל, ואילו אכילת נבלה היא רק "דחיה". אבל, חילוק זה שייך רק לגבי מאכלת אסורות ולא לגבי איסור אכילה ביום הכיפורים, שהרי מאכלת אסורות הן איסור הרובץ על המאכל עצמו (ובלשון התנ"כ "הגבלה - המאכל עצמו אסור") ואילו ביה"כ המאכל עצמו אינו בעל תכונת כלשהן של איסור ורק לאדם עצמו אסור לאוכלו, ואם כן מניין לנו להבחין בין שבת לבין יום הכיפורים ומניין הסברה לקבוע שאיסור יום הכיפורים הוא "דחיה" ולא "הותרה"?

⁸³ וראה "תורת שבת" סימן שכ"ח ס"ק ה', שרית "צמה צדק" (שניאורסון) סימן ל"ח, וכן מאמרו של הרב עובדיה ויסי, "דאם מתיימים לחולה שיש בו סכנה גם מלאכות שאין בהם משום פיקוח נפש לחולה" הלכה ורפואה כרך ב' עמ' פ'.

משך ואתחנן חכמה תלא

לקיים] ומטעם זה לא כתיב בפרשה שניה בכל מאריך, שעל עבודה קאי קיום המצות. חז"ק. חז"ק. חז"ק.

בכל לבכך כר (ו, ה) האי מאן דבעי למיטני חסידא לקיים מילי דברכות⁹⁵, זה הרבקות וההכרה שהכל בא מן השם ותהודאה אליו, וזה בכל לבכך, על השכליות. ואמרי לה לקיים מילי דאבות, זה מדות ותכונות הנפש, וזה בכל נפשך. וא"ל לקיים מילי דגויקין, כי האדם מדיני בטבע, ואהב הקבוץ לרוב חסרונו, וכבר נתעורר בן זומא בראותו אוכלסא אמר⁹⁶ כל מה שברא כר אדה"ר כמה יגיעות יגע, ואינו דומה לבע"ח שלבושו וביתו עמו, וחכם הרזים שמשתלם בדיעה ובחכמה ע"י היגוך וחלחול, לכן מה דעלך סני⁹⁷, מה שאתה רוצה מזולתך תועליות ולא רע, כן את זולתך. וזה ובכל מאריך, עם מה שיש לך היתרון על כל הבע"ח, וזה מילי דגויקין. חז"ק.

ובכל מאריך (ו, ה) בכל מדה כר בין במדת הפורעניות (ספרי). הפירוש, דמאד הוא הנוסף, וזה היתרון להאדם על הבע"ח הוא שהאדם מסכן עצמו וסובל דברים המזיקין לגופו, כמו קור, וחום, וטלטול דרכים, ועובר ארחות ימים בשביל תועליות העתיד, לא כן הבע"ח, הוא מתרחק ממה שנגד טבעו בלא צפיה על הטוב העתיד, לכן צונו לאהוב השי"ת בזה היתרון בזה ההרגשה שיתירה באדם, שאפילו הוא מעניש ירגיש האדם שהכל לטוב העתיד, או למחילת עון, או לזכך החומר, וכדומה שאר דברים הנסתרים אל ההשגחה.

או יתכן עפ"י דברי רבינו במורה⁹⁸, שההשגחה פרטיית אינה רק במדברים, ובע"ח מיצית לא פרטיית, וזה שאמר שתאהוב אותו מאד, ביתרונך שאתה מושגח בפרטיות, ומכה אותך בדברים אשר לא לפי הטבע, וזה רק כאב לבן, וכמוש"כ⁹⁹ ואהבו שחרו מוסר. חז"ק.

לפי המסורה שלנו טעפת דשמע חסר דחסר, מיכוס דלר"ת¹⁰⁰ פרשת שמע האחרונה, ויש כאן ארבעה

פרשיות, לכן רמו טט פת, טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים, כדברי רבי עקיבא¹⁰¹. חז"ק. חז"ק. חז"ק. חז"ק.

תשקה שמות וזכרו בשני פרשיות של ק"ש, שם הרי ברזך הוא, והם כנגד תשעה ספריות, ומלכות שאמרה יעקב בשכמל"ו¹⁰², זה ישראל שתקוק דיוקנו¹⁰³, והמה עשרה, ולכן הוא בין חכמה לבינה, וזה סוד יסוד ברזא. והתבונן חז"ק. חז"ק.

ובתים בלאים כל טוב (ו, ה) אפילו קדלי דחזירי הותר בך שכבשו כר¹⁰⁴. לכן מטיק השמר לך, כי טבע דברים האסורים שמתמסם את הלב, וכמו שכתוב ונטמחם במזכר¹⁰⁵ האפילו אם אוכלן בחיתור. חז"ק. ולכן יחלל שבת לחולה ולא יאכילנו נבלה¹⁰⁶. חז"ק.

כי ישאלך בנך כתר כר (ו, ה) ענין זה הפרשה שלא נאמר ביאה בארץ, הוא על זמן הגלות שישראל גולים מן הארץ, ואו ישאל הבן לאמר מה העדות והחקים כר, כיון שגילתם מן הארץ, וע"ז משיב האב שהשי"ת הוציאנו מארץ מצרים, למען הביא אותנו להארץ אשר נשבע לאבותינו, ויצונו לעשות החקים לחיותנו כיום הזה שאנו מוכנים להארץ, כן גם היום נויה מוכנים בתקוה כי יביא אותנו להארץ הטובה ובשמירת העדות נירא מהשם יתברך שזה הטוב האמתי והאומה מקוימת בגולה לחיות האומה שתהא ראוי לתכלית הנרצת, בשכר שנשמור החקים, כאשר צונו בעת התגוררנו במדבר בלא אהל ומחסה.

ויצונו ד' לעשות כו' לחיותנו כיום הזה, וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות כו' כאשר צונו (ו, כד. כה) הענין יראה, דהאדם המצוה דבר מה הלא הוא רק לתועלתו ולטובתו, ואם כן אין המצוה צריך לכיוון רק לתועליות נפשו ג"כ, לא כן הבורא יתברך, אשר אין לו שום תועליות מן הבריאה, כי אם צדקת מה החן לו¹⁰⁷, וא"כ מכוון שלו הוא רק לטובתינו ולחיותנו, וא"כ מהראוי שגם אנו בל נכוון לתועליות נפשינו, רק להפיק רצון הבורא המצוה יתברך בלי שום תועלת

93 בבא קמא ל 94 ברכות נת 95 שבת לא 96 ח"ג פ' יז 97 משלי ס"ט יג
 98 מנחות לד: ד"ה והקרא 99 סנהדרין ד: 100 פסחים נו 101 תולין צא: בראשית
 ד"ה פב-ב 102 תולין יז 102 ס"פ שמיני. יומא לט 103 אורח חיים שבת-ד
 104 איוב ל"ז

לשמור על טהרת המחשבה ולסלק מעצמו את המחשבות וההרהורים הרעים, הוא פשוט טיהר את קודש הקדשים, הוא עשה את אותה פעולה שבזמנו עשו החשמונאים במקדש.

בעלי מוסר, כל פעם שהגיעו לסוגיות כאלו, תמיד הזכירו גם את הצד השני, ש"לעולם מידה טובה מרובה ממידת פורענות" (סוטה יא ע"א). ואכן חשוב מאוד כשלומדים על חומרת החטאים, עומקם והעונש עליהם, לזכור מה רב אושרו של הבורח מעבירות אלו.

העצה הראשונה - "וינס"!

הכלל הגדול הראשון והיסודי בהתמודדות עם כל הנושא הזה, הוא: לחפש עצות לא להגיע לשם כלל.

הצדיק הגדול שהיה בעולמנו היה יוסף הצדיק. הוא היה "צדיק יסוד עולם" (משלי י, כה), והכוונה פשוטו כמשמעו, הוא פירנס את כל העולם כולו.

היה עוד אחד שפירנס את כל העולם - נת, אבל היה זה עולם מאוד קטן, מצומצם, כמו שמפורש בפסוק: "נח איש צדיק", אבל על יוסף נאמר שהיה "צדיק יסוד עולם".

ואעפ"כ, כשיוסף הצדיק נפגש עם נסיון, כתוב בפסוק: "וינס"! אפילו הוא, הצדיק הגדול ביותר שהיה אי פעם, הוצרך לברוח ממקום הנסיון. אם לא היה בורח, לא היה יכול להתמודד מול היצר.

ללמדנו, שהיסוד הגדול של קדושה הוא - לא להיות שם. כך אמרו חז"ל: "אין חוצץ בפני התאוה כעצימת העיניים" (ספר חסידים סי' ט). לא לעבור בכל מיני מקומות, 'קיוסקים' וכו' - פשוט לא להתקרב שם!

בכלל, אדם צריך להרגיל את עיניו שלא ישוטטו בכל מקום. אדם הולך ברחוב וישנם חלונות פתוחים, לא להציץ פנימה, לא לנסות לראות מה נעשה בתוך ביתו של הזולת. אם עוברים בחדר המדרגות ודלת של אחד השכנים פתוחה, להסיט את המבט הצידה, לא להסתכל לשם. חוץ מהצניעות, יש בזה גם ענין של חוסר דרך ארץ.

זה הכלל הראשון: "וינס", לא להיות שם. איננו מדברים כעת על מדרגות. מדובר על דברים יסודיים מאוד שכל אחד מאתנו צריך לעמוד בהם.

קראתה
פ"י הל'
אכ"מ
א"י
א"י
א"י
א"י
א"י

